PŘEDBĚŽNÝ PRŮZKUM PAVOUKŮ NAVRHOVANÉ PŘÍRODNÍ REZERVACE „MOKŘINY POD KŘÍŽOVOU HOROU“

Preliminary survey of spider fauna of Mokřiny pod Křížovou horou (Eastern Bohemia) suggested as Nature Reserve

Jan DOLANSKÝ

Východočeské muzeum, Zámek 2, 530 02 Pardubice, e-mail: dolansky@vcm.cz

V práci jsou prezentovány výsledky orientačního průzkumu v navrhované přírodní rezervaci „Mokřiny pod Křížovou horou“ rozkládající se v blízkosti obce Červená Voda ve východních Čechách. Zaznamenán byl výskyt 79 druhů pavouků. K významnějším nálezům patří například *Arctosa leopardus*, *Heliophanus dampfi*, *Erigonella ignobilis*, *Diplocephalus permixtus* a *Walckenaeria unicornis*.

Klíčová slova: pavouci, Mokřiny pod Křížovou horou, Červená Voda, faunistické údaje
Keywords: spiders, Mokřiny pod Křížovou horou, Červená Voda, faunistic records

Úvod

Území navržené jako přírodní rezervace je registrováno jako významný krajinný prvek Mokřiny pod Křížovou horou. Leží východně od obce Červená Voda ve čtverci 5966 síťového mapování. Lokalita byla v minulosti využívána jako vojenské cvičiště. Jsou zde přítomna luční společenstva na svazích v různém stupni zamokření a rozmanitá bylinná i dřevinná mokřadní společenstva kolem rybníku. Bližší charakteristika přírodních podmínek a vegetace je uvedena v práci Šafářová et Bálková (2017). Výsledky uvedené v této práci jsou prvními faunistickými údaji o pavoucích z této lokality.

Metodika

Během tří návštěv (2. 5., 8. 6. a 14. 7. 2016) byly autorem sbírány vzorky pavouků metodou individuálního sběru, sklepávání, smyku a prosevu. Další vzorky byly shromážděny z pěti zemních formalínových pastí, instalovaných v linii od silně podmáčeného břehu rybníku směrem do podmáčené louky s vrbovými křovinami (cca 50.0413 N, 16.7651 E), exponovaných od 8. 6. do 14. 7. 2016. Hlavní úsilí bylo věnováno smyku vyšší bylinné vegetace silně podmáčených nekosených ploch, smyku nízké bylinné vegetace kosených podmáčených luk, sklepávání vrbových křovin, prosevu rašeliníku na březích rybníku a podmáčených loukách, smyku a sklepávání bylinné pobřežní vegetace, individuálnímu sběru pod kůrou stromů a na vegetaci. 8. 6. 2016 byl také proveden doplňkový sběr na okraji lesa severozápadně od rybníku (cca 50.0423 N, 16.7616 E).

Determinace materiálu byla provedena podle určovacích klíčů Miller (1971) a Nentwig et al. (2017), použitá nomenklatura vychází z World Spider Catalog (2017). Preference k fytogeografickým oblastem a ekologické vyhodnocení se opírá o červený seznam pavouků ČR (Řezáč et al. 2015), kde jsou definovány jednotlivé kategorie (škála kategorií není v souladu s kategoriemi IUCN), jejich české ekvivalenty jsou uvedeny dle

atlasu pavouků ČR (Kůrka et al. 2015). Dokladový materiál je deponován ve Východočeském muzeu v Pardubicích.

Výsledky

Celkem bylo nasbíráno 699 jedinců pavouků determinovaných do 79 druhů, náležejících do 14 čeledí. Pomocí ručních metod sběru bylo nalezeno 70 druhů, díky zemním pastem se počet navýšil o dalších devět druhů (tab. 1). Většina druhového spektra (71 druhů) byla zaznamenána v mokřadních biotopech kolem rybníku, pouze osm dalších druhů bylo navíc zjištěno v doplňkovém sběru na okraji lesa severozápadně od rybníku. Do zemních pastí exponovaných u rybníku bylo odchyceno 26 druhů (496 exemplářů).

Tab. 1: Přehled zjištěných druhů pavouků na lokalitě Mokřiny pod Křížovou horou.

Tab. 1: Overview of collected spiders species of Mokřiny pod Křížovou horou.

Druh / Species	Čeleď / Family	RL	Phyto			Metoda	
Aculepeira ceropegia	Araneidae		T	M		rs	
Agyneta rurestris	Linyphiidae		T	M	O	rs	
Agyneta saxatilis	Linyphiidae			M		rs	
Allomengea vidua	Linyphiidae	TO		M			zp
Araneus quadratus	Araneidae		T	M		rs	
Araneus sturmi *	Araneidae	TO	T	M		rs	
Arctosa leopardus	Lycosidae	O	T	M			zp
Bathyphantes approximatus	Linyphiidae		T	M		rs	zp
Bathyphantes gracilis	Linyphiidae		T	M	O	rs	
Bathyphantes nigrinus	Linyphiidae		T	M	O	rs	
Ceratinella brevipes	Linyphiidae			M		rs	zp
Clubiona phragmitis	Clubionidae		T	M			zp
Clubiona reclusa	Clubionidae			M	O	rs	
Clubiona stagnatilis	Clubionidae			M			zp
Cyclosa conica *	Araneidae		T	M		rs	
Diaea dorsata	Thomisidae		T	M		rs	
Dictyna uncinata *	Dictynidae		T	M		rs	
Dicymbium nigrum	Linyphiidae		T	M	O	rs	
Diplocephalus permixtus	Linyphiidae	TO		M	O	rs	zp
Dismodicus bifrons	Linyphiidae			M	O	rs	
Drassyllus pusillus	Gnaphosidae		T	M		rs	
Enoplognatha ovata	Theridiidae		T	M		rs	
Entelecara congenera	Linyphiidae			M		rs	
Erigonella ignobilis	Linyphiidae	O		M	O	rs	
Euophrys frontalis	Salticidae		T	M		rs	
Evarcha arcuata	Salticidae		T	M		rs	
Heliophanus dampfi	Salticidae	O			O	rs	
Hypomma bituberculatum	Linyphiidae		T	M		rs	zp
Hypsosinga sanguinea *	Araneidae		T	M		rs	
Cheiracanthium erraticum	Eutichuridae		T	M		rs	
Mangora acalypha	Araneidae		T	M		rs	
Maso sundevalli	Linyphiidae		T	M	O	rs	
Metellina mengei *	Tetragnathidae		T	M	O	rs	
Microlinyphia pusilla *	Linyphiidae		T	M	O	rs	
Microneta viaria	Linyphiidae		T	M	O	rs	
Misumena vatia	Thomisidae		T	M		rs	
Neottiura bimaculata	Theridiidae		T	M		rs	
Neriene clathrata	Linyphiidae		T	M		rs	zp
Notioscopus sarcinatus	Linyphiidae	TO		M		rs	
Nuctenea umbratica	Araneidae		T	M		rs	
Oedothorax gibbosus	Linyphiidae			M		rs	zp

Druh / Species	Čeleď / Family	RL	Phyto			Metoda	
Oedothorax retusus	Linyphiidae		T	M		rs	zp
Ozyptila trux	Thomisidae			M	O	rs	zp
Pachygnatha clercki	Tetragnathidae		T	M			zp
Pardosa amentata	Lycosidae		T	M	O	rs	zp
Pardosa palustris	Lycosidae		T	M	O		zp
Pardosa pullata	Lycosidae		T	M	O	rs	zp
Pelecopsis elongata *	Linyphiidae	TO		M		rs	
Pelecopsis parallela	Linyphiidae			M			zp
Pelecopsis radicicola	Linyphiidae			M	O	rs	
Phrurolithus festivus	Phrurolithidae		T	M		rs	
Phylloneta sisyphia	Theridiidae			M	O	rs	
Pirata piraticus	Lycosidae		T	M	O	rs	zp
Piratula hygrophila	Lycosidae		T	M	O	rs	zp
Piratula latitans	Lycosidae		T	M		rs	zp
Pisaura mirabilis	Pisauridae		T	M		rs	
Pityohyphantes phrygianus	Linyphiidae			M	O	rs	
Pocadicnemis juncea	Linyphiidae		T	M		rs	zp
Pocadicnemis pumila	Linyphiidae		T	M		rs	
Porrhomma pygmaeum	Linyphiidae		T	M		rs	
Robertus arundineti	Theridiidae		T	M		rs	zp
Steatoda bipunctata	Theridiidae		-	-	-	rs	
Tetragnatha extensa	Tetragnathidae		T	M		rs	
Tetragnatha montana	Tetragnathidae		T	M		rs	
Theridion mystaceum	Theridiidae			M		rs	
Theridion varians	Theridiidae		T	M		rs	
Tiso vagans	Linyphiidae			M	O	rs	
Trematocephalus cristatus	Linyphiidae		T	M		rs	
Trochosa spinipalpis	Lycosidae	TO	T	M	O	rs	zp
Walckenaeria atrotibialis	Linyphiidae		T	M	O	rs	
Walckenaeria kochi	Linyphiidae	TO		M		rs	
Walckenaeria obtusa	Linyphiidae		T	M	O	rs	
Walckenaeria unicornis	Linyphiidae	TO	T	M		rs	
Walckenaeria vigilax	Linyphiidae		T	M	O		zp
Xysticus audax *	Thomisidae		T	M	O	rs	
Xysticus cristatus	Thomisidae		T	M	O	rs	zp
Xysticus kochi	Thomisidae		T	M			zp
Xysticus ulmi	Thomisidae		T	M		rs	
Zora spinimana	Miturgidae		T	M	O	rs	

Vysvětlivky / Explanations:
RL – status dle červeného seznamu / status according to the Red List of Spiders: O – ohrožený / Vulnerable, TO – téměř ohrožený / Least Concern,
Phyto – druhem obývaná fytogeografická oblast / phytogeographic districts occupied: O = Oreophyticum, M = Mesophyticum, T = Thermophyticum,
Metoda – metoda sběru / method of sampling: rs – ruční sběr (smýkání, prosívání, individuální sběr) / hand sampling (sieving, sweeping, individual sampling), zp – zemní pasti / pitfall trapps
* druhy nalezené pouze na okraji lesa / species detected only on the forest edge

Diskuze a faunistické zhodnocení

Průzkum pavouků na lokalitě Mokřiny pod Křížovou horou není důsledným inventarizačním průzkumem daného území, nicméně zachycuje poměrně reprezentativní vzorek druhů – převážně z mozaiky mokřadních stanovišť kolem rybníku a na přilehlých podmáčených loukách. Tato stanoviště patrně představují hlavní zdroj druhové diverzity pavouků s ohledem na možný výskyt vzácnějších a ohrožených druhů na této lokalitě.

Většina nalezených druhů obývá vlhká a podmáčená stanoviště a má těžiště výskytu v Mezofytiku. To je zcela v souladu s charakterem a polohou zkoumaného území a zaměřením průzkumu.

Celkově lze považovat společenstvo pavouků nalezené na zkoumaných biotopech za středně bohaté s menším podílem vzácných a ohrožených druhů. Pouze tři druhy patří do kategorie ohrožených a dalších osm do kategorie téměř ohrožených (viz tab. 1), kriticky ani silně ohrožené druhy dle červeného seznamu (Řezáč et al. 2015) nebyly nalezeny.

Závěr

Během průzkumu na lokalitě Mokřiny pod Křížovou horou, zaměřeného především na mokřadní typy stanovišť, bylo nalezeno 79 druhů pavouků. Podíl vzácných a ohrožených druhů je poměrně nízký, pavouci z vyšších kategorií ohrožení dle červeného seznamu nebyly ve vzorcích přítomny.

Summary

Preliminary survey of spider fauna of proposed Nature Reserve Mokřiny pod Křížovou horou (Pardubice Region, Červená Voda environs, grid square 5966) was performed in 2016. There were collected 79 spider species of 14 families. Three species have status "Vulnerable" (*Arctosa leopardus*, *Heliophanus dampfi*, *Erigonella ignobilis*) and eight species have status "Least Concern" (*Allomengea vidua*, *Araneus sturmi*, *Diplocephalus permixtus*, *Notioscopus sarcinatus*, *Pelecopsis elongata*, *Trochosa spinipalpis*, *Walckenaeria kochi* and *Walckenaeria unicornis*) according to the Red List of Spiders of the Czech Republic.

Poděkování

Děkuji Mgr. Lence Šafářové, Ph.D. za pomoc při odběru vzorků ze zemních pastí.

Literatura

Kůrka A., Řezáč M., Macek R. et Dolanský J., 2015: Pavouci České republiky. *Academia, Praha*.

Miller F., 1971: Řád Pavouci – Araneida. *In: Daniel M. & Černý V. (eds): Klíč zvířeny ČSSR IV, ČSAV, Praha: 51–306.*

Nentwig W., Blick T., Gloor D., Hänngi A. et Kropf C., 2017: Spiders of Europe. Version 11.2017. URL: www.araneae.unibe.ch (29. 11. 2017).

Řezáč M., Kůrka A., Růžička V. et Heneberg P., 2015: Red List of Czech spiders: 3th edition, adjusted according to evidence-based national conservation priorities. *Biologia, 70: 1–22.*

Šafářová L. et Bálková L., 2017: Botanický průzkum navrhované přírodní rezervace „Mokřiny pod Křížovou horou" u Červené Vody. *Vč. Sbor. Přír. – Práce a studie, Pardubice, 24: 83–104*.

World Spider Catalog, 2017: World Spider Catalog. Natural History Museum Bern. URL: http://wsc.nmbe.ch, version 18.5 (29. 11. 2017).

Došlo: 29. 11. 2017